

РЕЦЕНЗИЯ

от доктор на педагогическите науки, доктор по филология
Маргарита Тодорова Терзиева – професор в Университет „Проф. д-р Асен
Златаров“ - Бургас
на материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната
длъжност „доцент“ на Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ - Бургас
по област на висше образование 1. Педагогически науки
професионално направление 1.2. Педагогика (Методика на обучението по
български език и литература в детската градина и началното училище)

В конкурса за доцент, обявен в Държавен вестник, бр. 45 от 17.06. 2022 г.
за нуждите на катедра „Педагогика и методика на обучението“ към Факултета
по обществени науки, като единствен кандидат участва гл. ас. д-р Пенка
Кръстева Вълчева от същия факултет.

Общо представяне на процедурата и кандидата

Със заповед № РД-244 от 15. 09. 2022 г. на Университет „Проф. д-р Асен
Златаров“ съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на
академичната длъжност „доцент“ по област на висше образование 1.
Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Методика
на обучението по български език и литература в детската градина и началното
училище), обявен за нуждите на катедра „Педагогика и методика на
обучението“ към Факултета по обществени науки. На първото заседание на
журието на 28.09. 2022 г. съм определена за рецензент.

За участие в обявения конкурс е подала документи гл. ас. д-р Пенка
Кръстева Вълчева от Университет „Проф. д-р Асен Златаров“. Представеният
от кандидата комплект материали е в съответствие с Правилника за развитие на
академичния състав на Университета.

Гл. ас. д-р Пенка Вълчева е приложила общо 23 научни труда: самостоятелна монография; книга на базата на защитен дисертационен труд; университетски учебник в съавторство; университетско учебно пособие в съавторство; две учебни пособия в съавторство, които се използват в системата на предучилищното образование, и 17 публикации в специализирания печат.

Биографични данни на кандидата

Гл. ас. д-р Пенка Вълчева е родена в гр. Ямбол през 1981 г. Завършила е Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – бакалавърска и магистърска степени.

През 2013-2017 година е докторант на ПУ „П. Хилендарски“ по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по..., докторска програма „Методика на обучението по български език и литература“.

От 2018 година е асистент, а от 2020 година – главен асистент в Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ - Бургас.

Гл. ас. д-р Пенка Вълчева има 12 години стаж, от които 8 – като учител. Владее английски и руски език. Тя е главен тютор на Факултета по обществени науки в Университет „Проф. д-р Асен Златаров“.

Обща характеристика на дейността на кандидата

Научни трудове

Монографията „Приложение на мнемоничния метод в предучилищна възраст при възприемане и заучаване на лирическа творба“ (2022) съдържа въведение, три глави, изводи, заключение, списък на цитираната литература и две приложения. Тя акцентира върху значим проблем на литературното обучение в предучилищна възраст – формирането на поетичен слух в комбинаторика с усъвършенстване на вербалната памет в процеса на възприемането и възпроизвеждането на римуван художествен текст.

В първа глава – „Паметта в учебно-възпитателния процес в предучилищна възраст“ – се анализират специфичните характеристика на детската памет и

приложението на мнемоничния метод, сегментирано във възрастови групи. Въвеждат се в активна методическа употреба редица понятия: мнемотаблици, мнемокарти, пиктограми. Авторката счита, че „поднесени под формата на игра, мнемотаблиците способстват за бързото и лесно запомняне на голям обем нова информация, която децата асоциират с удоволствието от играта“.

Във втора глава – „Модел на методически подход към лирическо произведение в предучилищна възраст“ – са обобщени теоретичните постановки за жанровите особености на лириката за деца, за методите и похватите при работа с нея; експериментално са проучени нагласите на учителите за работа с тях. Голяма част от изследваните педагози разчитат на нагледна опора, която има водеща роля при възприемането на лирическата творба, но не и при заучаването ѝ наизуст. Това „бяло поле“ дава основание на авторката да прибегне до мнемоничните таблици.

Трета глава – „Експериментално изследване върху уменията на децата да заучават и възпроизвеждат наизуст лирическо произведение“ – представлява най-значимата част от монографията. Тя съдържа организация и методика на изследването – обект и предмет, цел и задачи, хипотеза, методи и етапи. Инструментариумът включва подобрите критерии и показатели за експерименталната и контролната групи. Лаконично, но точно са описани съдържанието на изследването и анализът на получените резултати.

Изводите касаят мястото на мнемотаблиците в ситуации за възприемане на лирическа творба, времето за работа с тях, допустимия брой мнемотаблици, цветовото им изграждане, задължителното им поднасяне под форма на игра.

В заключението се подчертава, че описаният методически алгоритъм предоставя възможност за бързо, лесно и цялостно заучаване на произведението.

Използваната литература включва източници на кирилица, латиница и интернет ресурси. Прави впечатление, че едва половината от тях са с датировка от новия век, а самото проучване предполага боравене с по-съвременни издания.

Приложение 1 включва шест мнемотаблици за работа с лирически произведения във втора група и шест мнемотаблици за работа в трета и четвърта група. Те са доказателство за изработения солиден методически инструментариум. Приложение 2 включва изследователската анкета, адресирана към педагози.

Монографията разкрива възможностите на д-р Пенка Вълчева да експериментира и анализира зависимости, взаимовръзки, получени резултати. Тя представлява ценен методически принос.

Книгата „Творческият разказ в предучилищна възраст“ (2022), на която съм рецензент, е написана на базата на защитен преди няколко години дисертационен труд от гл. ас. д-р Пенка Вълчева.

Както вече съм се обосновала в предходна рецензия, с изключение на значими разработки на Мариана Балабанова и Кристина Танева за творческия разказ, както и на Божидар Ангелов за комуникативната компетентност в предучилищна възраст, в националната методическа мисъл тематиката и проблематиката не са били част от предметно-обектната област на проучвания в тези насоки, още повече – на пресечните точки между тях. Разработеният от д-р Пенка Вълчева технологичен модел отчита особеностите на въображението и мисленето на децата, както и степента на тяхното умствено развитие. Това ми дава основание да приема разработвания в книгата проблем за актуален, а също да оценя и задачите му в научно-приложно отношение.

Забележката ми касае цитираните заглавия в използваната литература – тези, които са обнародвани през новия век, около 30, което изглежда недостатъчно предвид актуалността на проблема.

Като съавтор на учебното пособие „Музейно-педагогически игри“ ще си позволя само да отбележа, че разработените от студентите игри са резултат от техните консултации и дискретна помощ от страна на д-р Пенка Вълчева.

Научни публикации

Публикационната дейност, свързана с научната периодика, включва 17 заглавия, които могат да бъдат групирани по следния начин:

– по обем – една студия и 16 статии;

– избор на издание за публикация – 5 – в списания, 2 – в сборници от участия в международни конференции, 7 – в научни конференции с международно участие; 3 – в национални сборници;

– по език – 16 статии на български, 1 – на английски език;

– по авторство – 16 самостоятелни и една – в съавторство.

Статиите и докладите са публикувани предимно в реферирани издания и имат научна стойност.

Участие в научни проекти

За периода 2020 – 2022 година гл. ас. д-р Пенка Вълчева е взела участие в два научноизследователски проекта, единият – завършил с научни резултати, а другият – все още в процес на реализация: НИХ-437/2020 г. с научен ръководител доц. д-р Красимира Димитрова и НИХ-467/2022 г. с научен ръководител доц. д-р Н. Калоянова.

Освен това тя е обучител по други научни проекти с практическа насоченост, което е видно от удостоверенията, издадени от издателство „Просвета“ и от Департамента за квалификация и професионално развитие на педагогическите специалисти към Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас.

Научни приноси

Приносите на кандидата могат да бъдат обособени в три групи:

– научни – изследване възможностите за възпроизвеждане на лирическа творба чрез мнемотаблици; апробиране на технологичен модел за развитие на комуникативно-речевите детски умения;

– научно-приложни – етнокултурен прочит на българските банатски приказки и въвеждането им в литературното обучение в предучилищна възраст,

създаване на музейно-педагогически игри от студенти в процеса на обучението им ;

– приложни – предлагане на методически насоки за реализиране на обучението по български език и литература в предучилищна възраст.

Тези приноси очертават гл. ас. д-р Пенка Вълчева като изследовател със специализирани методически интереси в областта на езиковото и литературното обучение в предучилищна възраст

Цитирания

В представените документи са открити общо 14 цитирания на трудове на д-р Пенка Вълчева., от които 13 са в български научни сборници и списания, а 1 – в списание в чужбина. Част от цитатите са в реферирани научни издания, което ѝ гарантира разпознаваемост в методическата общност.

Учебно-методическа и преподавателска дейност

Гл. ас. д-р Пенка Вълчева чете лекции по Методиката на обучението по български език и литература на студенти от специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“ – задочно обучение, автор е на учебни програми до дисциплините „Предучилищна педагогика“ и „Алтернативни технологии на езиковото развитие на детето“. Тя води семинарните упражнения по редица академични дисциплини в педагогическите бакалавърски специалности: „Методика на обучението по български език и литература в детската градина“, „Методика на обучението по български език и литература в началното училище“, „Литературно обучение в условия на билингвизъм“, „Кинообразование и литературно обучение“, „Кинопедагогика“, „Музейна педагогика“, „Сравнително образование“, „Приобщаващо образование“, „Теория на възпитанието“. Взема участие в редица практики и практикуми на отделни педагогически специалности на Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – в редовна и задочна форма на обучение.

Лични впечатления

Познавам д-р Пенка Вълчева от студентските ѝ години, когато тя с целенасоченост и упоритост завоюва първата за университета награда „Студент на годината“ в областта на педагогическите науки. Била съм рецензент на дисертационния ѝ труд, редактор на някои нейни научни публикации. Считаю, че тя притежава потенциал за добър университетски преподавател и е в състояние да приеме новите образователни предизвикателства.

Критични забележки и препоръки

Имам следната забележка:

– необходим е баланс между методическите публикации, насочени към детската градина и към началното училище.

Към кандидата за доцент отправям следните препоръки:

– да потърси приложението на мнемоничния метод не в хоризонтален, а във вертикален план, в образователните традиции и иновации в областта на предучилищното образование;

– публикационната дейност в периодичния печат се нуждае от сериозно разширяване като географска рецепция – повече от половината статии и доклади са с бургаски адресат, което не допринася за популяризиране на научните постижения.

Заключение

Документите и материалите, представени от гл. ас. д-р Пенка Кръстева Вълчева, отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на Университет „Проф. д-р Асен Златаров“.

Кандидатът в конкурса е представил достатъчен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“. Разработките му са ориентирани към методическата подготовка на студентите от педагогическите специалности и към реалната педагогическа практика.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализа на тяхната значимост и съдържащите се в тях приноси, намирам за основателно да дам своята положителна оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Факултета по обществени науки за избор на гл. ас. д-р Пенка Кръстева Вълчева на академичната длъжност „доцент“ в Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ по професионално направление 1.2. Педагогика (Методика на обучението по български език и литература в детската градина и началното училище).

24.10. 2022 г.

Изготвил рецензията:

(проф. д-рн Маргарита Терзиева)